

POSUDOK OPONENTA HABILITAČNEJ PRÁCE

Meno habilitantky:	Mgr. Adriána Koželová, PhD.
Názov práce:	Preklad kultúrnych referencií z antiky a kultúrna kompetencia prekladateľa
Vedný odbor:	2.1.35 Prekladateľstvo a tlmočníctvo
Meno oponentky:	prof. PhDr. Magdaléna Bilá, PhD.

Stručná anotácia práce

Predkladaná habilitačná práca reflektuje kvalitu translátov vo vzťahu k transferu kultúrnych referencií z antickej civilizácie a kultúry. Práca je rozčlenená do 5 kapitol; prvá kapitola predstavuje používaný pojmový a terminologický aparát, druhá kapitola usúvzťažňuje kultúru a preklad, tretia kapitola analyzuje kultúru prekladu, štvrtá sa venuje antickej civilizácii v jazyku a záverečná kapitola podrobne skúma kultúrne referencie z antickej civilizácie a kultúry a zdôvodňuje význam kultúrnej kompetencie prekladateľa.

Výskumné metódy a výskumný korpus

Výskum prezentovaný v habilitačnej práci korešponduje s chápaním prekladu ako interkultúrnej komunikácie, ako „kultúrneho transferu“ zdôrazňujúc tak „kultúrnu podmienenosť“ procesu translácie. „Atraktivnosť a expanzia pojmu kultúry v intelektuálnom priestore svedčí o tom, že vedy o spoločnosti a kultúre majú niečo ako ‚spoločné jadro‘, ktoré umožňuje, aby sa ich metódy a metodiky prekrývali. Každá veda o človeku, spoločnosti a jej dejinách kumuluje špecifický typ poznatkov, tie sú však získavané príbuznými postupmi“ (Novosád 2016, 9-10). Týmto citátom z práce môžeme zdôvodniť jej metodologický základ, ide tu teda o interdisciplinárne uchopenie problematiky, v predkladanej práci môžeme nájsť prieniky teórie a praxeológie prekladu, kritiky prekladu, histórie prekladu, kultúrnej antropológie, textovej a kulturologickej analýzy.

V úvode monografie na základe podrobnej analýzy sekundárnej literatúry a vlastnej kritickej reflexie habilitantka ponúka zásadné definície konceptov, s ktorými potom operuje v práci; ide o koncepty ako kultúra, vzťah kultúry a jazyka. Habilitantka zdôrazňuje kultúru ako jedinečný atribút človeka, poukazuje na „vrastenosť“ človeka do nej, na adaptívnosť, negenetickosť, sprostredkovanosť a symbolický charakter kultúry. Napriek značnej diverzite európskych kultúr, možno v nich nájsť spoločný základ prameniari z antickej civilizácie a mytológie. Na základe svojich úvah o odkaze antiky a jej explicitnej či implicitnej prítomnosti v európskych kultúrach, v rôznych typoch a žánroch textov habilitantka poukazuje na nevyhnutnosť začleniť znalosť antickej kultúry do kultúrnej kompetencie prekladateľa. V rámci teórie prekladu habilitantka predstavuje svoje úvahy o prepojení

kultúry a prekladu, pričom preklad chápe ako vehikulum kultúry, hovorí o „putovaní kultúry“ prostredníctvom prekladov, o transdukcii.

Výskumným korpusom predkladanej práce sú kultúrne referencie z antiky a ich prekladateľské riešenia. Táto problematika nie je v translatológii nová, úzko súvisí aj s konceptom nepreložiteľnosti, a preto je „evergreenom“ translatologických výskumov. Na základe analýzy názorov translatológov rôznej proveniencie na preklad kultúrnych referencií (autorkou preferovaný termín), či kultúrne špecifických výrazov, habilitantka konštatuje, že jestvujú isté prekladateľské riešenia, ktoré sú univerzálne akceptované. Podľa autorkinho chápania text je nositeľom kultúrneho kódu, ktorý pozostáva zo subkódov, pričom pri preklade sa môže, ale nemusí zachovať celá škála subkódov.

Pre praxeológiu prekladu je veľmi podnetná kapitola venovaná kultúre prekladu. Oceňujem najmä autorkino vnímanie kultúry prekladu v širšom spoločenskom kontexte, vykreslenie jej vzťahu k norme a úzu, k zdrojom, v ktorých si možno overiť obsah aj formálne stvárnenie kultúrnych referencií a ich prekladateľské stvárnenie v cieľovom jazyku, vykreslenie vzťahu kultúry prekladu k subštandardizácii prekladu, k typológii recipientov a k profesionalite prekladateľa.

Výskumným korpusom habilitačnej práce sú kultúrne referencie (zo štruktúrneho hľadiska išlo o frazeologizmy) z antiky v publicistických textoch a v textoch populárno-náučného štýlu. V tejto súvislosti je potrebné vyzdvihnúť autorkinu kategorizáciu kultúrnych referencií na spontánne aj intencionálne. Na základe translatologickej, lingvistickej a lingvo-kulturologickej analýzy skúmaného korpusu habilitantka ponúka typológiu chýb v preklade (prejavujúcich sa ako nenáležitá formulácia, významový posun, nesprávne morfológické a ortografické ustrojenie) ako aj analýzu ich príčin.

Predkladaná habilitačná práca vyznieva ako kohézny a koherentný celok. Spôsob spracovania teoretickej bázy práce svedčí o erudovanosti habilitantky a o jej výbornej orientácii v danej problematike. Habilitantka pracuje s dostatočným počtom reprezentatívnych, relevantných a aktuálnych domácich a zahraničných zdrojových dokumentov a publikácií, a tak si vypracováva veľmi dobrú východiskovú platformu pre formuláciu vlastných teoretických konštruktov, pre stanovenie hypotézy a cieľov vlastného výskumu. Minuciózna translatologická analýza jazykového materiálu a následné vyhodnotenie jej výsledkov vyúsťuje do syntetizujúcich a zovšeobecňujúcich záverov.

Predkladaná habilitačná práca predstavuje prínos do teórie prekladu a prekladateľskej praxe a poskytuje veľa podnetov pre vzdelávanie budúcich prekladateľov. Považujem ju za prínosnú pre translatologický výskum, ako aj pre translatologickú prax.

Práca má prehľadnú a dobre premyslenú štruktúru, radenie jednotlivých kapitol a ich sled je logický; celkovo je habilitačná práca veľmi zaujímavým, prínosným a podnetným

čítaním. Predkladaná habilitačná práca predstavuje koherentný akademický text premyslene a logicky štruktúrovaný. Obsahová náplň jednotlivých častí/kapitol je zmysluplná, iba úvodným kapitolám by bolo možné vytknúť istú mieru iteratívnosti. Autorkine závery sú jasne a vedecky precízne formulované.

Habilitačnú prácu *Preklad kultúrnych referencií z antiky a kultúrna kompetencia prekladateľa* habilitantky Mgr. Adriány Koželovej, PhD., odporúčam prijať na obhajobu a po úspešnej obhajobe odporúčam udeliť akademický titul docentka v študijnom odbore 2.1.35 Prekladateľstvo a tlmočníctvo.



Dátum: 28. 2. 2019

prof. PhDr. Magdaléna Bilá, PhD.